

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001 р. — 154 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**

(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**

(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**

(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**

(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**

(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**

(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**

(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**

(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**

(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**

(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

ПЕРЕДМОВА

Таким чином, виявлені у частини обстежуваної групи учнів психовегетативний (вегетодистонічний) і психоастенічний (синдром хронічної втоми) синдроми є наслідком деякого виснаження компенсаторно-захисних механізмів, зумовлене особливостями росту і розвитку організму цих дітей, не виключено впливу малих доз радіонуклідного випромінювання і надмірного (для даних суб'єктів) учбового навантаження, інших факторів шкільного і позашкільного життя.

Ця група дітей потребує комплексної медико-педагогічної корекції з обов'язковим проведенням імуномодулюючої, загальнозміцнюючої терапії, психотерапії при максимальному обмеженні несприятливих в особистісній оцінці дій негативних факторів середовища.

Одержано редакцією 25.12.2000.

УДК: 373.3

В. Г. ШУТЯК., О. Ф. ШУТЯК

ПРО ГРАФІЧНУ ПІДГОТОВКУ УЧНІВ II КЛАСУ

Робота на уроках трудового навчання над виготовленням будь-яких виробів вимагає засвоєння дітьми елементів графічної грамоти, певних знань з креслення й умінь читати і виконувати технічну документацію відповідно до прийнятих норм і правил. Щоб свідомо сприймати трудове завдання й осмислювати послідовність етапів своєї роботи, активно працювати, не чекаючи вказівок учителя до кожної практичної дії, учні повинні вміти розумітися на графічних зображеннях, читати технічні рисунки, складати найпростіші креслення, правильно користуватися інструментами для розмічування матеріалів тощо.

Аналіз навчальних програм з праці та математики для початкової школи й методичної літератури, вивчення досвіду роботи вчителів дали можливість визначити приблизний зміст графічної підготовки учнів 2-го класу, яка повинна і може забезпечуватися на уроках трудового навчання:

1. Початкові відомості про креслення й технічних рисунок. Порівняння понять «технічний рисунок» і «малюнок».
2. Лінія пряма і непряма (крива). Основна суцільна — лінія видимого контуру та різання. Тонка суцільна лінія — розмірна, допоміжна. Поняття про симетричність. Лінія симетрії.
3. Відрізки, їх вимірювання й побудова. Геометричні фігури: трикутник, квадрат, прямокутник, круг, їх побудова. Побудова прямокутника й квадрата за допомогою лінійки на нерозлінійованому папері.
4. Поняття про розмітку. Розмічування за допомогою шаблонів, трафаретів, клітинок. Правила користування шаблоном, трафаретом, олівцем. Прийоми вимірювання й розмічування лінійкою та трикутником.

Ознайомлювати другокласників із поняттям про креслення чи технічний рисунок найкраще наочно. Не треба давати ніяких означень, а варто лише виділити найбільш суттєві ознаки графічних зображень, показати дітям, що вони допомагають краще уявити сам предмет і послідовність його виготовлення. При виконанні найпростіших креслень учнів потрібно ознайомлювати з деякими лініями, але робити це варто поступово, в міру потреби. Так, при кресленні геометричних фігур дітей необхідно ознайомити з основною лінією, а при виготовленні виробів із паперу способом згинання і складання — з лінією згинання. Ознайомлюючи школярів з орнаментами та витинанками, треба показати лінію симетрії, а робота з готовою друкованою основою змушує вивчати допоміжні лінії, цифрові й буквені позначення, а також позначення, якими зображуються місця нанесення клею.

Практично всі навколишні об'єкти мають форму геометричних фігур чи їх поєднання. Це стосується машин та їх частин, механізмів, деталей, виробів, що виготовляються молодшими школярами на уроках трудового навчання. Знання про геометричні фігури, аналіз їх форм і конструктивних елементів є основою формування умінь будувати й читати графічні зображення. Отже, систематичні вправи на розпізнавання геометричних форм, які найдоцільніше проводити на уроках математики, дозволять краще зрозуміти конструкцію виробу і швидше розібратися у його умовному зображенні.

Учителям слід пам'ятати, що засвоєння дітьми елементів графічної грамоти повинно бути тісно пов'язане з вивченням геометричного матеріалу на уроках математики. Тоді учні осмислено

виконуватимуть трудові завдання, а математичний матеріал буде поглиблюватися й закріплюватися. Подаємо зміст геометричного матеріалу, який може використовуватися другокласниками на уроках трудового навчання:

1. Геометричні фігури круг, трикутник, чотирикутник, п'ятикутник. Точка, пряма і непряма лінії, їх зображення.
2. Довжина відрізка, одиниці довжини: см, дм. Побудова відрізків заданої довжини та на кілька сантиметрів довшого чи коротшого від даного.
3. Побудова трикутника і чотирикутника за точками в зошиті у клітинку. Розпізнавання відомих фігур, які входять до складу інших. Ламана лінія замкнена й незамкнена. Довжина ламаної.
4. Кут. Елементи трикутника. Прямий кут і його розпізнавання з допомогою еталона. Самостійне виготовлення еталона прямого кута. Класифікація многокутників залежно від кількості кутів. Поняття периметра чотирикутника і трикутника.
5. Прямокутник. Довжина і ширина прямокутника. Квадрат. Побудова квадрата і прямокутника у зошиті в клітинку. Вертикальні й горизонтальні прямі лінії.
6. Коло, круг. Радіус кола. Побудова за даним радіусом.

Добре, коли молодші школярі з основними інструментами знайомляться і вчаться працювати спочатку на уроках математики. Тоді під час виконання графічних завдань на уроках праці вони матимуть більше часу для самостійної роботи і будуть припускатися значно менше помилок. При роботі з лінійкою дітей треба застерігати від того, щоб вони не проводили вимірювання від її початку чи «1», а лише від нульової поділки. Притискати лінійку треба посередині, а не скраю, бо інакше вона може зсунутися. При проведенні прямих ліній її найкраще тримати горизонтально, а не вертикально (можна повернути папір), бо тоді добре буде видно усю шкалу і не падатиме тінь на цифри чи точки відліку.

Практично на кожному уроці при виготовленні виробів учні виконують операцію розмічування, яка передбачає нанесення на папір чи інший матеріал усіх контурних і допоміжних ліній та інших позначень, які визначають майбутній предмет чи його деталі. Розмітити папір можна:

- а) за допомогою креслярсько-вимірювальних інструментів;
- б) на око (без дотримання точних розмірів деталей);
- в) за допомогою шаблонів і трафаретів;
- г) способом згинання і складання;
- д) за нанесеними клітинками;
- е) способом переведення (використовуються калька, копірка або світлокопіювання).

Деякі методисти радять у початкових класах при виконанні операції розмічування користуватися в основному міліметровим папером чи листами із зошита в клітинку, в протилежному випадку розмічувати деталі за допомогою шаблонів і трафаретів. Це полегшить графічну роботу учнів, дасть можливість зекономити час і швидше побачити результати своєї праці. Ми не згодні з такою постановкою питання. Молодші школярі повинні знати про різні способи розмічування, але, починаючи з другого класу, головна увага має приділятися роботі з креслярськими інструментами. Мета трудового навчання полягає не в тому, щоб діти в кінці кожного уроку мали готові вироби, а в тому, щоб при їх виготовленні учні вчилися правильно працювати, готували себе до майбутньої трудової діяльності.

Щоб перевірити рівень засвоєння учнями основних графічних понять та сформованих умінь, ефективність реалізації програмних вимог, нами був розроблений конспект, за яким проводилися уроки в школах м. Рівне.

Тема: Елементи графічної грамоти. Підсумковий урок.

Мета і завдання: Перевірити знання та вміння учнів з графічної підготовки: пряма і непряма лінії, симетричність, лінія симетрії; відрізки, їх вимірювання та побудова; геометричні фігури (трикутник, квадрат, прямокутник, коло), їх побудова, побудова прямокутника за допомогою лінійки на нерозлінійованому папері; розмітка за допомогою шаблонів, трафаретів, креслярських інструментів, на око. Закріпити уявлення учнів про креслення і технічний рисунок, основну й тонку суцільну лінії, порівняння понять «технічний рисунок» і «малюнок». Розвивати мислення, увагу, виховувати організованість, творчий підхід до справи, любов до тварин.

Матеріали та інструменти: папір, олівець, лінійка, шаблони геометричних фігур, розрізані фігури.

Наочність: малюнки звірів, конверти із завданнями, таблиці з лабіринтами, розгортка конверта, таблиця з графічними зображеннями.

Хід уроку.

1. Підготовка робочих місць.

Учитель роздає по аркушу чистого нерозлінійованого паперу, перевіряє наявність в учнів лінійки та олівця.

2. Мобілізація уваги учнів.

У казковому лісі мудра Сова вчила маленьких звірят.

— Яких саме звірят, як ви гадаєте?

Одного разу Сова помітила, що звірятам трохи сумно, і запропонувала написати дітям листи з різними іграми та завданнями. Вони захотіли дізнатися, чи справитесь з ними ви, чи вас вчать того, що і їх?

3. Перевірка і вдосконалення знань і вмінь учнів.

— З кого із звірят розпочнемо? Про це ви дізнаєтесь, відгадавши загадку.

Влітку сіренький, взимку біленький.

Довгі вуха має, швидко в ліс стрибає.

— Хто це? (Заєць).

— Правильно. — Вчитель прикріплює на дошці малюнок зайця, бере з конверта завдання і читає його.

— Діти, чи знаєте ви, як називаються такі заплутані лінії? Вивішуються дві таблиці. (Лабіринти).

— Як ви думаєте, яке завдання стоїть перед Зайчиком? (Пройти до хатки, щоб він не зустрівся ні з Вовком, ні з Лисичкою).

— А перед Ведмедиком? (Визначити номер доріжки, щоб не потрапити на знак «В'їзд заборонено»).

— Хто першим розгадає лабіринти? (Вчитель викликає двох учнів до дошки для демонстрації відповідей).

— Що ви можете сказати про доріжки лабіринтів? Якими лініями вони зображені? (Прямими і непрямыми).

— Скажіть, на якому малюнку лабіринти зображені прямими, а на якому кривими лініями? Добре, гадаю, що Зайчик залишиться задоволений вашими відповідями. А зараз відгадайте наступну загадку.

Червонясту шубку має, по гілках вона стрибає.

Хоч сама мала на зріст, та великий має хвіст.

Як намисто оченята. Хто це? Спробуй відгадати.

— Білочка нам прислала якісь зображення. Що це таке? (Відрізки).

— Чому ви так думаєте? (Бо це частина прямої, яка обмежена з обох сторін. Це частина прямої, яка має початок і кінець).

— Білочка пропонує нам гру «У кого кращий окомір?».

Вона хоче перевірити, як ви вмієте будувати відрізки від руки й вимірювати їх за допомогою лінійки. Я називатиму довжини відрізків, а ви якнайточніше без лінійки, тобто «на око», маєте накреслити їх на аркуші паперу. Отже, розпочинаємо: 7 см, 9 см, 15 см. А зараз кожен виміряє свої відрізки лінійкою та поставить під ними точні розміри.

— Чиїми будуть наступні завдання, ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку.

Буркотливий, вайлуватий ходить лісом дід мохнатий

Одягнувся в кожушину, мед шукає і ожину.

Літом любить полювати, а зимою — в лігві спати.

— Хто це, діти? (Ведмідь). Учитель вивішує малюнок ведмедика.

— Ведмедик пропонує нам завдання про геометричні фігури. Які з них ви знаєте? За допомогою чого їх можна накреслити? (Лінійки, шаблона, трафарета, за клітинками).

— Що таке шаблон? Як ним правильно користуватися?

— У конвертах знаходяться шаблони різних геометричних фігур. Накресліть їх та напишіть назви кожної фігури.

— Наступною буде гра «Хто швидше?». На кожній парті знаходяться в конвертах розрізані на частини геометричні фігури. Хто швидше їх правильно складе, той і виграє.

- Які геометричні фігури ви отримали? Назвіть їх.
  - Що це за геометрична фігура? (Вчитель демонструє трикутник). А що за лінія проведена на ньому? (Лінія симетрії).
  - Чому ви так вважаєте? (Тому, що лінія ділить трикутник на дві рівні частини так, що коли їх по ній скласти, то частини співпадуть).
  - Як позначається лінія симетрії? (Штрихпунктирною лінією).
  - Проведіть усі можливі лінії симетрії у побудованих вами фігурах. (Діти виконують завдання).
  - Чий же лист буде наступним? Відгадайте.
  - Вдень спочиваю, а вночі літаю.
  - Маю круглі очі, бачу серед ночі.
  - Завдання розумної Сови є найважчими: треба розгадати, що це таке? (Демонструється таблиця, на якій зображені малюнок і технічний рисунок підставки-коробки для олівців, а також креслення розгортки конверта).
  - Що зображено на першому і другому малюнках? (Підставка для олівців).
  - Яка різниця між ними? (На 2-му малюнку проставлені розміри, а на 1-му їх немає).
  - То як називається перше зображення? (Малюнком).
  - А друге? (Технічним рисунком).
  - Як ви думаєте, вони виконуються за допомогою лінійки чи від руки? (Від руки).
  - За яким зображенням можна виготовити виріб? (За технічним рисунком, бо на ньому проставлені розміри).
  - А зараз погляньте на третє зображення. Що це таке? (Розгортка конверта).
  - Розгортка конверта ось перед вами (вчитель демонструє), а на таблиці його зображення, яке називається кресленням. Воно виконується за допомогою лінійки чи від руки? (За допомогою лінійки.)
  - Хто спробує довести, що на кресленні зображена розгортка конверта? Можна зіставляти зображення з вирізаною розгорткою.
  - Які лінії ви бачите на кресленні? Що вони означають? (Основна суцільна показує контур розгортки, по ній треба різати. Тонкою суцільною позначені розміри).
  - Що означає лінія, яка складається із штрихів і точок? (По ній розгортку треба згинати).
  - А заштриховані місця? (Вони змащуються клеєм).
  - Покажіть на кресленні основні частини виробу. (Передня і задня частини та три клапани).
  - Які розміри кожної частини? Які габаритні розміри всієї заготовки?
  - Хто за зображенням визначить послідовність креслення розгортки конверта?
  - Гадаю, що із завданнями мудрої Сови ви впоралися.
  - Останнє завдання прислав Слоник. Він просить побудувати за допомогою лінійки прямокутник зі сторонами 13 см і 7 см. Креслити будете на зворотному чистому боці аркуша. Його цікавить не лише відповідність точним розмірам, а й те, як ви розмістите геометричну фігуру на папері. Після побудови нічого не витирайте. Усі допоміжні лінії нехай залишаються.
4. Підсумок уроку. Узагальнення знань учнів.
- Учитель збирає листки, на яких учні виконували завдання.
- Діти, чи не соромно нам буде перед лісовими звірятами? Чиє завдання сподобалось вам найбільше? Чому? Ще раз пригадайте, які лінії ви знаєте? (Прямі і непрямі).
  - А на кресленнях усі лінії є однаковими чи відрізняються одна від одної? (Відрізняються).
  - Які лінії використовуються при кресленні? (Основна суцільна, тонка суцільна, лінія згинання).
  - Васильку, йди до дошки та проведи основну суцільну лінію. Що нею позначають? (Контур, край предмета).
  - А що по ній роблять? (Ріжуть ножицями).
  - Галинка проведе на дошці тонку суцільну лінію. Що нею позначають? (Розміри).
  - Залишилася лінія симетрії. Петрику, проведи її на дошці. Для чого вона використовується?
  - Що таке відрізок?
  - Які геометричні фігури ви знаєте? За допомогою чого їх можна зобразити на папері?
  - Яка різниця між малюнком і технічним рисунком?

— А ще за допомогою чого можна зображати предмети на папері? (Креслення)
— Сьогодні на уроці активно працювали такі учні (вчитель називає окремих). Після перевірки виконаних вами завдань усім будуть виставлені оцінки.

5. Прибирання робочих місць.

Проведені в школах уроки показали, що учні добре орієнтуються в прямих та непрямих лініях, знають означення відрізка і вміють їх будувати як за допомогою лінійки, так і від руки, можуть розпізнавати геометричні фігури та креслити їх за допомогою шаблонів, володіють поняттям про симетричність фігур і лінію симетрії.

Однак вправа на побудову відрізків «на око» дає можливість зробити висновок, що в 24 % другокласників слабо розвинутий окомір, 32% учнів неточно виміряли зображені відрізки. При розмічанні геометричних фігур за допомогою шаблонів 16% дітей це зробили досить невдало, а 68 % круг назвали колом. 24% школярів провели неправильно лінію симетрії в зображених фігурах, мало хто з опитаних знає, що у квадрата їх може бути кілька, а в круга — безліч. Не всі учні знають, як позначається лінія симетрії, мало хто знає назви ліній та їх призначення при побудові креслень.

Другокласники в основному вміють користуватися шаблонами і трафаретами, можуть креслити геометричні фігури на папері в клітинку, але не володіють умінням будувати прямокутники за допомогою лінійки на нерозлінійованому папері. Їм не зрозумілі такі графічні зображення, як технічний рисунок та креслення, вони слабо орієнтуються в тому, що на них зображено.

Виявлені в учнів знання і вміння дають можливість зробити висновок, що вчителі початкових класів мало уваги звертають на графічну підготовку дітей. Ми усвідомлюємо, що цей матеріал є досить складним і за одну годину на тиждень, яка відводиться на трудове навчання, всього навчити школярів неможливо. Але вчити треба. Тим більше що вивчення геометричного матеріалу передбачене на уроках математики.

Значна частина вчителів вважають, що головне — це виготовлення учнями на кожному уроці якогось виробу. Робота за шаблонами та ще й під диктовку вчителя значно прискорює цей процес. Але виробу не можуть бути самоціллю трудового навчання. Головне завдання полягає в тому, щоб навчити дітей правильно працювати, правильно виконувати трудові операції, в тому числі й розмічання. Адже знання про лінії та відрізки, геометричні фігури та графічні зображення, уміння користуватися лінійкою, вимірювати й розмічати, читати креслення й технічні рисунки допоможуть учням у житті, в їх майбутній практичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гукасова А. М., Фрейтаг И. П. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских. Обработка бумаги. — М.: Просвещение, 1979. — с. 22-30.
2. Журавлева А. П., Болотина Л. А. Начальное техническое моделирование. — М.: Посвещение, 1982. — с. 17-45.
3. Програми середньої загальноосвітньої школи. 1-4 (1-3) класи. — К.: Бліц, 1997. — с. 78-95, 154-186.
4. Рожнев Я. А. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских. — М.: Просвещение, 1988. — с. 69-77, 142-143.
5. Ткаченко В. Г. Элементы кресления и конструирования в начальных классах. — К.: Радянська школа, 1982. — с. 5-60.
6. Шутяк В. Г. Методика навчання трудових операцій з ручної обробки матеріалів. — Рівне, 1995. — с. 1-13.

Одержано редакцією 23.11.2000.

УДК: 371. 315. 6

О. Д. ЛІТКОВЕЦЬ

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧОК НА УРОКАХ “ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ”

У зв'язку з очікуваним переходом школи на дванадцятирічну систему освіти виникає необхідність у розробці нових способів навчальної і виховної діяльності учнів, які б повноцінно забезпечували вікові потреби шестирічних першокласників у художньо-

ЗМІСТ

Передмова	3
Бех І. Д. Особливості традиційного етапу розвитку педагогічної науки	5
Воробійов А. М. Психодіаностика міжособистісних відносин учнів молодшого шкільного віку засобами практичних методик (внутрішньосімейний аспект)	7
Поніманська Т. І. Завдання гуманістичного виховання дітей дошкільного віку	15
Бричок Б. П. Проблема мети виховання в контексті сьогодення	18
Дичківська І. М. Моделі духовного розвитку дитини в зарубіжних педагогічних теоріях	21
Маліновська Н. В. С.Ф.Русова про оволодіння скарбами рідної мови на основі засобів народної педагогіки	23
Горонаха Н. М. Ознайомлення дошкільнят з валеологічними властивостями рослин ...	25
Яниур Л. А., Джиган Н. М. Формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей різновікової групи	28
Борова В. Є. Модель корегування вад звукової культури мовлення старших дошкільників	33
Квак О. В. Гра, як засіб формування орфоепічної правильності мовлення дітей дошкільного віку	36
Яниур М. С. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі трудового навчання	39
Сілков В. В. Вимоги до системи вправ при особистісно-орієнтованому формуванні поняття числа у молодших школярів	44
Крутий В. А. В.О.Сухомлинський про активізацію навчальної діяльності молодших школярів	50
Леценко Г. П. Комунікативно-орієнтоване вивчення рідної мови в початкових класах ..	54
Бучак Н. В., Макогончук М. Г. До питання адаптаційних можливостей учнів	57
Шутяк В. Г., Шутяк О. Ф. Про графічну підготовку учнів II класу	58
Літковець О. Д. Формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей шестирічок на уроках “художньої праці”	63
Крет М. В. Музично-етичний досвід як важливий компонент формування морального світу учнів молодших класів	66
Манюк Л. В. Зміст, форми та методи формування активної громадської позиції школяра	69
Пальчевський С. С. Сугестопедичні підходи до навчання в діяльності та поглядах зарубіжних педагогів-класиків	71
Пасічник Я. А. Принципи дидактики математики та їх історичні корені	75
Крайчук О. В. Про принципи відбору змісту шкільного курсу математики	80
Кіндрат В. К., Нікітчук В. І. Василь Сухомлинський і патріотичне виховання школярів засобами фізичної культури	83
Іванова Л. І. Діалогічне навчання на уроках читання	89
Петрук О. М. Виховання творчої мовної особистості засобами української словесності ..	91
Зінченко Н. А. Формування культури відношень як інтегративна умова патріотичного виховання учнів різновікових груп	94
Філоненко М. М. Спостереження і спостережливість як активна форма пізнання навколишнього середовища	101
Трохимчук І. М., Марциновський В. П. Навчально-дослідницька робота як засіб наукового пізнання	105
Приймак О. П. Методика вивчення табличного додавання та віднімання в чотирирічній початковій школі	108
Якимчук Р. І. Проблемно-пошукові методи в навчанні шестирічних учнів	111
Свасьєв А. В. Вивчення стану здоров'я та деяких аспектів здорового способу життя серед підлітків Запорізької області	115
Колупаєва Т. Є. До проблеми вивчення “етнографії дитинства” в гуманітарному університеті	119
Пустовіт Н. А. Екологічне виховання школярів: проблеми цінностей	122

<i>Дем'янюк Т. Д., Гурінчук Л. Є.</i> Превентивне виховання дітей та молоді сільської школи в позаурочний час	125
<i>Пустовіт Г. П.</i> Екологічна освіта учнів у позашкільному закладі: теоретико-прикладний аспект	129
<i>Первушевська І. О.</i> Введення новітніх технологій в систему освіти та навчання в Україні	134
<i>Гавлітіна Т. М.</i> Національно-патріотичне виховання у позашкільному навчальному закладі	138
<i>Науменко Р. А.</i> Формування філософії здорового способу життя учнів у позашкільних закладах еколого-натуралістичного профілю	141
<i>Петренко О. Б.</i> Удосконалення професійної підготовки готовності вчителів до виховної діяльності у системі вищої освіти	146
Відомості про авторів	150

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Бричок Б. П.
Технічний редактор
КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 18,56. Обл. вид. арк. 19,19. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 154 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20